

„אין לעבור בשתיקה על מגמת המחבר לסלף את דמות המדינה, אישיה וצבאה בעיני העולם.“ כך הצהיר השבוע שר החוץ אבא אבן בכנסת, בתשובה לשורה של שאילתות, שנגעו לספרו של הגנרל קארל פון הורן, מי שהיה ראש מטה המשקיפים של האו"ם בירושלים. הוסיף אבן:

המלחמה על הר הצופים

ההתפוצצות קרתה הפעם בהר הצופים. פעולות מישמר „המשטרה“ היהודית, שפעלה מאחורי גדר-התיל, המקיפה את בית-החולים הדסה הישן ואת בנייני האוניברסיטה העברית, עוררו דאגה רבה. אף כי כל סטח-המחלוקת, במדרונות מכוסים-אורנים אלה, היה נתון רשמית לפיקוחו, מצעו הישראליים מיד בדעו מלמלא את מפקדתו. עתה החל המישמר לשלוח סיורים מוזיינים, כדי להציק לשכניו הערבים בכפר הקטן והמאובק עיסאויה. (היהודים) העליבו אותם וממש ניתקו אותם מאחורי מחסום-דרכים, כשאך החלה ההשכה. הם גם חדרו לאזור נוסף, שנקרא גני שלמה, ואשר לדבריהם שייך להיסטוריה ישראלית.

מקור הצרה היה בבקיה הישנה של מפות מנוגדות. אבל זה היה רק עניין של זמן, עד שהחילים הירדניים — שנאלצו לראות את אחיהם הכפריים מוטרים — ינקטו בפעולת-נגד חריפה. כאשר הצבעתי על כך בפני הישראליים, הם לא הראו כל עניין. זמן מה קודם לכן בא נציג מיוחד של דאג (המרשלד), הדי"ר אורוטיה, כדי לנסות להסדיר את עניין הר הצופים. אך כשביקר באזור, נמנע ממנו הישראליים להיכנס, לעיני מאות צופים ערבים. נראה היה לי שלא אצליח יותר ממנו.

אולם הדו"חות היומיים של הקולונל פלינט (יושבראש ועדת שביתת-ההגשק הישראלית — ירדנית), על המתחות הגוברת באזור זה, אילצוני לנסות. לכן הודעתי למשרד החוץ הישראלי, שברצוני לערוך ביקור בהר הצופים, וצחקתי כאשר ביקשו שאדחה את הביקור בכמה ימים כדי שיוכלו להכין לי מישמר-כבוד מתאים. מכיון שזה נראה לי מיותר, החלטתי לגשת לשם ישר ונסעתי במכונית הירוקה עד לשער המובלעת היהודית. מפקד „המשטרה“ היהודי ד"ר קיבל אותי בנימוס והוביל אותי לסיור בכל השטח שבתוך הגדר. לפני שעזבתי,

התייעצו בהם. מכיון שהם ידעו היטב מה הסיבות לכך, החליטו כנראה לא ללחוץ בנקודה זו. למעשה, בזמנים כתיקונם, היו הפעולות שלנו רצויות להם, מכיון שתמיד היו לוחצים עלינו לחסל את „ההסתננות וההתקפות הרצחניות“ מרצועה זו. אבל כאשר הסברתי עתה, שכל החידושים ייפסקו אם נגביר את פעולות המשקיפים על אדמה ישראלית, חיוקה תשובתם. את דעתנו, כי מדיניות הישראליים היא לקיים מצב הרה-איזמים של התקפה ערבית. נראה היה לכולנו בכוח החירום של האו"ם, שהיו שתי סיבות לרצונם זה. ראשית: הדבר שמר על רמת כוונות גבוהה בצבאם, שמייד עם שוך המתחות היה מראה נטיה חזקה למריבות פנימיות. שנית: איפשר להם לדאוג לכך, שצרתם תוכה לתשומת-לב רבה בעיתונות-חוץ, ובביקור בעיתונות האמריקאית, וכתוצאה מכך עזרה וכסף ימשיכו לזרום לישראל בכמויות נכבדות.

מאהבת לראש המטה

אפילו אלי ניסו להגיע. בוקר אחד ביקש ממני אחד הפקידים החדשים שלנו ראיון אישי. בקושי הכרתי איש זה מראה, אך הוא סיפר לי שישאלי אחד הציע לשלם לו משכורת קבועה, באיזה מסבע ובנק הרצויים לו, תמורת כמה שרותים פשוטים. הראשון היה מלווי שאלון על מינהג הפרטים ביותר. שמחתי שהשאלון היה בידו והוא הראה לי. כשקראתי אותו התחרר לי, שהעובדה שאשתי היתה עדיין בשבידה שימשה מזון למחשבה של מישור. ניסו לברר את אני מעדיף מאהבת יהודיה או ערבית, ידיעות על סטיות או שגינות — כל האפשרויות נימנו — היו מתקבלות ברצון. זה היה אולי משעשע, אך התנאי השני לקבלת המשכורת הנכבדה היה: השגת העתק של כל מיברקי-הצופן שעברו ביני לבין המזכיר הכללי.

נא לענות, מר אבן!

השארתי את השאלון אצלי ופקדתי על בן-שיחי לדחות את ההצעה, בטענה שהתפקיד מסוכן מדי. אך הייתי בטוח שהם יתקשרו עימו בקרוב שנית, ואמרת לי להודיעני כשזה יקרה. יותר לא באו אלי בהצעות מסוג זה משני הצדדים, אף כי נראה לי שהתעניינות מסוג זה כראש המטה מקורה בתקדימים מסויימים.

שרותי-הבטחון — נגד האו"ם

ברור שיקח קצת זמן עד שנצליח להקים איזור בטחוני סגור ולאיש את חזר הצופן. בנייתם היה חיוני למצוא ולחסל את דליפת האינפורמציה. לא חשדתי עדיין עד כמה העמיק שרות הביון הישראלי לחזור למיפקדת, אך לא היה לי ספק בקשר ליציאות. ידעתי שמגויסים בו אנשים שרכשו נסיון בכל שרותי הביון בעולם, והשראותו וניהולו באו ממנהיגים יוצאי-פולגיה, בעלי רמה מקצועית גבוהה ביותר, מחוקת על-ידי חוסר-מעצורים והחלטה נחושה שלא להזניח שום אמצעים כדי להשיג את המטרות במלואן.

בעייתנו המיידית היתה לדאוג לביון-נגדי. לתוך שורותינו המועטות והעייפות, אך הנאמנות למדי, נעשתה הדירה מסוכנת. אך כשהתכונתי לחסל זאת, לא ראיתי סיכוי רב לכך ששרות ביון-נגדי חובבני יצליח להתקיים בארץ שהריגול הוא בעצמותיה, ואשר מבניה את הגורמים התאומים — שחיתות וסחטנות — במידה שיכולה לעזור קינאה בלב ארצות רבות בעולם.

העיר ירושלים עצמה היא קרקע-גידול טבעית לשחיתות ולהשחתה. העיר מחולקת לשני כחנות אויבים, שהאזור הנייטראלי היחיד ביניהם היה המטה שלנו בבית-הממשלה. הוא נראה כחדיא כמיגדלור בחשכה לשרותי-הביון של שני הצדדים. ככל בוקר באו אנשינו לעבודה, ובכל ערב חזרו לבתיהם, כשהם מצויידים בכרטיסים לבנים שאיפשרו להם לעבור באחת מעמותי-הביקורת, בדרך לבתיהם או דירותיהם ברובעים היהודיים או הערביים. משהגיעו לבתיהם (אשר רוב בני משפחותיהם הועברו מהם בהתלקחות הקודמת), הפכו מטרה לחיזורי-ידידות מצד שכניהם הערביים או היהודיים, אשר הכירו היטב את טעמם האישי, הרגליהם וחסרונותיהם, ועשו כמיטב יכולתם כדי לעזור להם למלאם.

מובן שחיוור כזה עלה בגורלם של כל אנשינו, מדמשק ועד תל-אביב. אך בירושלים היתה לזה כמעט תמיד מתכונת אחת: תחילה באו סיפורים שוברי-לב איך חלוקת העיר גרמה לניתוק חיי-המשפחה. אחר-כך באה בקשה לקחת רק מכתב אחד, באמת רק אחד, דרך מישמרות-הביקורת לברן-המשפחה האומלל שבצד השני. אפילו הסתפקו במסירת הודעה בעל-פה, ומי יכול לעמוד בפני בקשה אנושית כזאת, בתנאים כאלה? (אחרי מסירת כמה מכתבים כאלה, באו בקשות להעביר מתנות, סחורות, זהב, אפילו סמים משכרים.)

ואז היתה הדרך פתוחה לבקש ממשקיפים מסויימים לספק ידיעות, שעבורן שולם מחיר גבוה יותר. משהושג שרות זה פעם אחת, אפשר להמשיכו על בסיס תמידי, בעזרת סחיתה מחוכמת.

כשרונו של שרות-הביון הישראלי זרח באור בהיר בערפל סמיך של מטרות אישיות מובלבלות. היה ברור שהערבים ניסו לנקוט באותן השיטות, אך הצלחתם היתה מועטה בהשחאה לעילות המערבית הזאת.

... אנשי-התחזוקה של קצין הקשר הראשי גילו מיקרופון חבו, שבודאי הונס על-ידי ישראלי פעלתן למטה ועדת שביתת-ההגשק המערבית הירדנית-ישראלית.

זה כמעט מעורר חמלה: שרות-הביון שאין שני לו במיזרח הקרוב באיסוף ידיעות ובביצוע מביצעים מיוחמים — מתמודד בכוחו הבלתי-מגובש. שרות-הביון הישראלי, שאינו מכיר בשום ריבונות מלבד ריבונותו שלו, והחסר כל סייגים בפעולותיו, נעזר על-ידי אפולו בטחונו כמעט מוחלט בתוך ארצו. הוא גם יודע, שהוא נתמך על-ידי כל אורחי ישראל, מראשיה-הממשלה ולמטה. והוא נהנה מפירות חירותו לכמעט כל שרותי-הביון החשובים בעולם.

אך היה לו עקב-אכילס אחד — שעדיין קיים. ייתכן שב-1958 ובשנים שלאחר מכן היה

הודעתי לו שאחזור למחרת, בדרך המובילה מן הצד הערבי. הכרח היה לעשות זאת, כי אחרת אי-אפשר לקבל מושג ברור מהשטח הנמצא במחלוקת.

למחרת נסעתי לכפר עיסאויה בדיוק באותה הדרך שבה נסע הדי"ר אורוטיה. הגעתי לכפר ושוחחתי עם המוכתר, שהתבטא בהריפות נגד העלבונות שבני כפרו חייבים לסבול. אחר-כך עזבתי את מכוניתו והמשכתי, כמו הדי"ר אורוטיה, לעלות ברגל בשביל התלול והמתפתל המובלעת היהודית.

מאחורי הגדר הבהנתי בתנועה רבה. המשכתי בדרכי, ועמדתי להתבונן בשני בתים במידורן, שהיו נושא למחלוקת חריפה במיוחד, כאשר הופיעה כיתת „משטרה“, מוזיינת ומתנשמת, ובראשה קצין. הם חסמו את השביל וסרבו לתת לי להמשיך. אף כי הסכס שביתת-ההגשק מינה אותי לפיקוח יסיר על האזור, לא יכולתי לעשות דבר נוכח הפגנת-כוח זו. מתוך זהירות הבאתי איתי ווקיטוקי, והודעתי למטה שלי מה קרה. בנסיון לשמור על כבודי, חזרתי למכוניתו ונסעתי לבית הממשלה.

ברור שמטרם היתה לתת לי את הטופל המביך שנתנו לדי"ר אורוטיה. אין לי ספק שההצגה נערכה ככה, כי מראהו של ראש מיפקדת האו"ם, שאסרה עליו הכניסה לאזור שבו הוא זכאי להיות, אינה עשויה להעלות את יוקרת האו"ם בעיני הערבים. אבל כאשר הגשתי תלונה רשמית לגברת גולדה מאיר, היא השיבה במשפט בלתי מספק: „אנחנו היהודים איננו אוהבים שדוחפים אותנו.“

כתוצאה מכך הייתי חייב להשאיר את התקירה ביד קולונל פלינט וצוות עוזריו. פלינט היה חייל טוב, בעל אות הצטיינות, אשר זמן מה קודם לכן נפצע קשה ממוקש באיזור זה. הוא דיחף על הגברת הסיוורם, והיו לי כל הסיבות לסמוך על דעתו, שאם לא ננקט בצעדים להפסקת הסיוורם הישראלי מיד — יתלקחו קרבות.

ב-23 למאי החריף המצב עד כדי כך, שערכתי עוד ביקור אצל גברת מאיר. אמרתי לה שלדעתי, אם לא ייפסקו הסיוורים, יישפך דם בשבוע הבא. גברת מאיר דיברה גלויות כתמיד, אבל הבהירה שוב שאינה אוהבת שידחפו אותה. למרות אוהרת, התייחסה בביטול לעניין. שלושה ימים אחרי-כך הותקף סיור ישראלי בני שלמה. שניים מחיליו נהרגו מיד, וחילופי-היריות היו חריפים וארוכים. קולונל פלינט מיהר למקום, במאמץ להתערב ולהציל את היהודים שנשארו תקועים. במהומת-היריות נהרגו שני ישראלים נוספים, וקולונל פלינט נורה למת. זו היתה תקרית מטופשת ובלתי-הכרחית, שכה קל היה למנועה.

פגיעה בדאג האמרשילד

קבלת הפנים שערכו הישראליים המזכיר הכללי (דאג המרשלד), כשעבר במטוס מעל לארצם, היתה מדהימה. הייתי עם דאג במטוס, כאשר המראנו מביירות בדרך לעמאן, לניהול שיחות עם המלך חוסיין מירדן. טיסתנו אושרה בכל הצינורות הרשמיים ומטוס האו"ם הלבן סס בנתיב סוסמן לו. כאשר הגענו לגבול הישראלי, ירסו אותנו שני מטוסי-קרב סילוניים ישראליים. דאג היה שקוע במיסמכים שבתיקו העבה, וכנראה לא הרגיש בנעשה. אך כש-סיפרנו לו, פלט דברים שבחודאי לא היו משמחים את ראשי-הממשלה הישראלי.

גם נהרו התרגו

לעתים קרובות היה קשה באמת להבין איך הישראליים תיארו לעצמם, שפעולותיהם יגבירו את האהדה אליהם — אפילו אצל ארצות שהתייחסו עקרונית באהדה לישראל. המיקרה בעזה הוא דוגמה.

פעם נוספת החליטו הישראליים להפגין את הבז והאיבה שהם רוחשים לאומות המאוחדות. מטוס האו"ם הלבן, שהוביל את ראש-הממשלה נהרו והגנרל גיאני, המפקד ההודי של כוח החירום, יורט על-ידי מטוסי-קרב ישראלי בדיוק כשהתכונן לנחות בשדה התעופה של עזה. טייס הקרב הישראלי המשיך ל„הדק“ את יחסי הודו-ישראל על-ידי טיסה נמוכה, קלנית ופוגענית, מעל לראשי מישמר-הכבוד ההודי שהסתדר לקבלת פני מר נהרו! הערותיו של ראש-הממשלה ההודי על התקרית, בשעת ארוחת-הצהריים, היו מעניינות מאד!

ישראל מעוניינת בתקריות

שאלנו את הירדנים, והם לא התנגדו שניצב עוד כמה עמדות-משקיפים על אדמתם. כשהסיוורים רק החלו לפעול מעמדות אלה, מיד התנגדו לכך הישראליים, בטענה שלא